

ทางการสร้างกลุ่มเรียนรู้ให้เกิดเป็นรูปธรรมในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นหนทางของการเข้าถึงหน่วยงานและการผลักดันนโยบายสาธารณะผ่านกลไกการเรียนรู้ตลาดนัดความรู้ โดยหน่วยงานองค์กรที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถที่จะสร้างความเข้าใจถึงภาพรวม ความสำเร็จของการดำเนินงานภายใต้เครือข่ายโรงเรียนชานาได้อย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาตลาดนัดความรู้จึงเป็นแนวทางการผลักดันให้เกิดการต่อยอด ยกกระดับความรู้ทั้งในระดับบุคลากรดำเนินงาน หน่วยงานประสานพื้นที่ หน่วยงานแผนยุทธศาสตร์ของเครือข่ายโรงเรียนชานา รวมถึงหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างต้นแบบการเรียนรู้ผ่านทางการพัฒนากิจกรรมโรงเรียนชานาในพื้นที่

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การจัดการความรู้เครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนาระดับการจัดการความรู้ของเครือข่ายโรงเรียน ชานาจังหวัดนครสวรรค์ ผ่านทางการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย การถอดบทเรียน (After Action Review) เวทีระดมสมอง โดยมีการข้อสรุปสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

เครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์เกิดขึ้นจากการบูรณาการการทำงาน ระหว่าง ภาคประชาสังคม ชานา สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์ (ผู้ว่าCEO) วิทยาลัยการจัดการทางสังคม มูลนิธิข้าวขวัญ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ฐานข้อมูล ความสัมพันธ์กับกลุ่มชาวบ้านจากกองทุนSIF มาพัฒนาระดับการเรียนรู้ในการทำการเกษตรปลอดสารพิษ มุ่งสร้างปัญญา ในการลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการผลิต เริ่มพัฒนาจากกลุ่มสมาชิกเพียงไม่กี่พื้นที่ โดยใช้กระบวนการการจัดเวทีระดมสมองแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับพื้นที่ และในระดับจังหวัดเพื่อแสวงหาข้อมูลความจริงที่ปรากฏกับสังคมชานาในจังหวัดนครสวรรค์ และยกระดับการเรียนรู้การใช้สารชีวภาพ ทดแทนการใช้สารเคมีในวิถีการผลิต ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มเรียนรู้ (COP) เป็นแกนหลักในการสร้างกระบวนการทั้งในระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด โดยมี

หลักสูตรการเรียนรู้ที่ถือว่าเป็นสาระสำคัญในการสร้างความรู้ และพัฒนาหลักการจัดการความรู้ให้กับสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนชานา จำนวน 7 หลักสูตรดังต่อไปนี้

หลักสูตรการเรียนรู้เครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์

1. ทดลองการผลิตในแปลงทดลองร่วมตามพื้นที่ที่เข้าร่วม โครงการ
2. ทดลองการผลิตรูปแบบต่าง ๆ ในพื้นที่นาของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ (ลด ละ เลิกการใช้สารเคมี)
3. การเตรียมการก่อนรูปการจัดการวางแผนการผลิตและการตลาด
4. การฝึกอบรมการคัดเลือก-การผสมพันธุ์ข้าว
5. การให้ทุนการศึกษานักเรียนทุนชานา
6. กองทุนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนวิถีการผลิต
7. การศึกษาวงจรการผลิตอย่างคุ้มค่าด้วยการพัฒนาพันธุ์ข้าว

เวทีถอดบทเรียน (After Action Review) อดีต – ปัจจุบัน วิธีการทำนาคีศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ บริบทกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์ใช้กระบวนการถอดบทเรียนเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการระดมสมองของชานา (COP) โดยมีสาระสำคัญคือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความทุกข์จากการใช้สารเคมี อาทิ ปัญหาต้นทุนการผลิตจากการใช้ปุ๋ยเคมี ยาเคมี ปัญหาด้านสุขภาพจากการใช้สารเคมี ปัญหาสภาพดินเสื่อมโทรม ปัญหาหนี้สินที่เพิ่มพูนจากการทำนา ฯลฯ จนทำให้เกิดเป็นประสบการณ์ร่วมที่คนทำนา ได้พัฒนาข้อมูลปัญหาเชิงปัจเจกเป็นสภาพการณ์ภาพรวมของระบบการทำนาที่ใช้สารเคมี และพัฒนาปลายมาเป็นการแสวงหาความอยู่รอด หนทางการแก้ไขปัญหา ในการประกอบอาชีพการทำนาของสมาชิกที่เข้าร่วมกระบวนการถอดบทเรียน

ในเบื้องต้นนี้ อาจจะสรุปได้ว่า จุดเปลี่ยนที่ทำให้กลุ่มชานาเกิดความต้องการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตของตนเองเกิดจากสาเหตุใหญ่ ๆ 3 สาเหตุคือ

1. เหตุผลในด้านค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้เกิดความต้องการที่จะลดต้นทุนการผลิต โดยคาดหวังว่า จะทำให้สามารถปลดหนี้สินของตนเองได้
2. เหตุผลด้านสุขภาพ ที่เกิดจากการใช้สารเคมีมากเกินไป

3. ผลจากการทดลองเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่ได้ผล จึงทำให้เพื่อนชวานาอื่น ๆ อยากจะเข้ามา ร่วมโครงการด้วย โดยคาดหวังผลตามข้อ 1 และ 2

การฝึกอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาดูงานข้ามกลุ่มและเครือข่าย

มีการสนับสนุนการศึกษาดูงานของพี่น้องเครือข่ายโรงเรียนชวานาเพื่อการเรียนรู้จากกลุ่มที่ ประสบความสำเร็จทั้งภาคใต้กลุ่มแม่เรียงจ.นครศรีธรรมราช และภาคอีสานกลุ่มโรงเรียนสิริรักษ์ธรรมชาติ อ.กุดชุม จ.ยโสธรและเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน จ.ขอนแก่นในเดือนสิงหาคม สถาบันฝึกอบรมผู้นำ มุลนิธิพลตรีจำลอง ศรีเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ถือได้ว่าเป็นสถานที่ฝึกอบรม ทางด้าน การพัฒนา ผู้นำทางความคิดที่มีประสิทธิภาพแห่งหนึ่งในประเทศไทย การเข้า ฝึกอบรมมุ่งหวังที่จะให้แกนนำและสมาชิกในเครือข่ายโรงเรียนชวานา จังหวัดนครสวรรค์ ได้ ฝึกทักษะ ประสบการณ์ วิธีคิด ในการพัฒนาและยกระดับศักยภาพของตนเอง และ ของกลุ่มให้สามารถเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกการเรียนรู้ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง

จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับกลุ่มพื้นที่ และเวทีการเรียนรู้เครือข่ายระดับจังหวัด

เวทีระดมสมองแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายโรงเรียนชวานาจังหวัดนครสวรรค์ ถือว่าเป็นส่วน หนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายโรงเรียนชวานาเป็นประจำทุกปี กล่าวคือ เมื่อ สิ้นสุดรอบการผลิตหรือการดำเนินกิจกรรมประจำปี พี่น้องชวานาที่เป็นสมาชิกเครือข่ายโรงเรียน ชวานาจังหวัดนครสวรรค์ จะจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (After Action Review) เพื่อควักจับเอาความรู้ ที่มีอยู่ในตัวสมาชิกที่ร่วมดำเนินกิจกรรม รวมถึงองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของสมาชิกเครือข่าย โรงเรียนชวานา ซึ่งกิจกรรมการถอดบทเรียนจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายโรงเรียนชวานา จังหวัด นครสวรรค์ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผลการดำเนินงาน และสรรพวิทยาที่เกิดขึ้นในกลุ่ม รวมถึงเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มสมาชิกน้องใหม่ของเครือข่ายโรงเรียนชวานา จังหวัดนครสวรรค์ มีโอกาสศึกษาแลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนากิจกรรม สร้างกลไกการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มสมาชิกที่เป็น รุ่นพี่

นอกจากนั้นในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายโรงเรียนชวานาจังหวัด นครสวรรค์ ซึ่งมีการถอดเก็บองค์ความรู้จากสมาชิกเครือข่าย ในด้านการนำเข้้องค์ความรู้ และ สถานการณ์ภายนอกเครือข่ายที่จะเชื่อมโยงภาพรวมการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสมาชิก จะถูกหยิบ ยกเป็นประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใต้กิจกรรมการถอดบทเรียนจากหน่วยบริหารจัดการจาก

ส่วนกลาง รวมถึงมีการจัดวางแผนงานในปีถัดไปเพื่อให้สมาชิกในกลุ่ม และสมาชิกในเครือข่ายได้ร่วมมองทิศทางการดำเนินงาน และแผนยุทธศาสตร์องค์รวม ....

ตลาดนัดความรู้โรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์

ตลาดนัดความรู้เครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์เป็นกระบวนการในการรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจายอยู่ตามกลุ่มโรงเรียนชานาให้กลายเป็นกลุ่มก้อน มีพลังในการสร้างความตระหนักและให้มุมมองทางทัศนคติเชิงบวกต่อการผลักดันวิถีคิดของสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์ ตลอดเป็นกลวิธีในการกระจายความรู้ ส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร และแสดงออกถึงแนวทางการสร้างกลุ่มเรียนรู้ให้เกิดเป็นรูปธรรมในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นหนทางของการเข้าถึงหน่วยงานและการผลักดันนโยบายสาธารณะผ่านกลไกการเรียนรู้ตลาดนัดความรู้ โดยหน่วยงานองค์กรที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถที่จะสร้างความเข้าใจถึงภาพรวม ความสำเร็จของการดำเนินงานภายใต้เครือข่ายโรงเรียนชานาได้อย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาตลาดนัดความรู้จึงเป็นแนวทางการผลักดันให้เกิดการต่อยอด ขยายระดับความรู้ทั้งในระดับบุคลากรดำเนินงาน หน่วยงานประสานพื้นที่ หน่วยงานแผนยุทธศาสตร์ของเครือข่ายโรงเรียนชานา รวมถึงหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างต้นแบบการเรียนรู้ผ่านทางการพัฒนากิจกรรมโรงเรียนชานาในพื้นที่

อภิปรายผลการศึกษา

การจัดการความรู้เครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์มีแนวคิดในการพัฒนาความรู้ให้กับบุคลากร สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มโรงเรียนชานาร่วมกันทั้งในระดับพื้นที่ และระดับเครือข่ายจังหวัด กลไกการจัดการความรู้ใช้กระบวนการเชิงปฏิบัติการ การจัดเวทีถอดบทเรียน และเวทีระดมสมอง ในลักษณะเครือข่ายหรือกลุ่มเรียนรู้ที่นำความรู้เชิงปัจเจกมาขยายผลต่อยอด ขยายสู่ความรู้เครือข่าย ของกลุ่มพื้นที่

กระบวนการจัดการความรู้เครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์มีแหล่งความรู้การจัดการความรู้ (Knowledge Acquisition) ทั้งภายในองค์กรที่สำคัญๆ ได้แก่ นักวิชาการ ภาคประชาสังคม องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ภาคักศน.จังหวัดนครสวรรค์ มูลนิธิข้าวขวัญ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ฯลฯ ทำให้เกิดการบูรณาการความรู้ที่มีความหลากหลาย ครอบคลุมองค์ประกอบในการส่งเสริมศักยภาพบุคลากร และช่วยให้เกิดการมองภาพการพัฒนาเครือข่ายมีประสิทธิภาพทั้งในด้าน

นโยบายที่ได้รับข้อมูล ข่าวสารจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านประเด็นสาธารณะการพัฒนาพื้นที่ จากภาคประชาชนที่เป็นแหล่งรวมบุคลากรที่มีทักษะประสบการณ์ในการทำงานจากหลายสาขา อาชีพ อาทิ จากโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ หน่วยงานสาธารณสุข หน่วยงานการปกครองระดับจังหวัด ส่งผลให้มีการนำเข้าความรู้ผ่านเวทีระดมสมองที่มีประสิทธิภาพทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ และมีพลังในการเข้าถึงหน่วยงานระดับบริหารที่เกี่ยวข้องการกับการกำกับดูแลนโยบายสาธารณะของพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์

การกระจายข้อมูล องค์ความรู้ (Knowledge Transfer/Distribution/Sharing) เครือข่ายโรงเรียน ชานา ใช้เครื่องมือการจัดเวทีระดับจังหวัด เวทีในพื้นที่ และการพัฒนากลไกการเรียนรู้ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มุ่งให้เกิดวงจรการแลกเปลี่ยนในพื้นที่ที่มีโหนดแกนนำ เป็นที่เลี้ยงให้กับสมาชิกใหม่ กลุ่มเรียนรู้ใหม่ รวมถึงเป็นผู้รับความรู้จากส่วนกลาง หรือส่งผ่านข้อมูลจากแหล่งความรู้ให้กับสมาชิกผ่านทางเวทีระดมสมองอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้งจึงทำให้การพัฒนาองค์ประกอบในพื้นที่มีความต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพในการผลักดันการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ

การสร้างความรู้ใหม่ (New Knowledge Creation) เครือข่ายโรงเรียน ชานา ใช้การพัฒนาต่อยอดความรู้จากการศึกษาคูงาน จากแหล่งเรียนรู้การทำงาน อาทิ มูลนิธิข้าวขวัญ แหล่งเรียนรู้ภาวะผู้นำ การพัฒนาชุมชน จากการศึกษาคูงาน การเข้ารับการศึกษาอบรม อาทิ การฝึกอบรมภาวะผู้นำจากมูลนิธิพลตรี จำลอง ศรีเมือง การศึกษาคูงานแผนแม่บทชุมชน ที่ไม่เรียง นครศรีธรรมราช ฯลฯ จนกระทั่งเกิดภาพของการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ อาทิ การต่อเชื่อมจินตนิรมิตจากราเชียว ราชาว โดยใช้ดินจากพื้นที่ กลุ่มโรงเรียน ชานา การศึกษาการผลิตหัวเชื้อจุลินทรีย์จากวัตถุดิบในพื้นที่ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ของเครือข่ายโรงเรียน ชานา มุ่งไปที่การพัฒนาแนวคิดการสร้างปัญญาในการแก้ไขปัญหา และการใช้ข้อมูลเชิงตรรกะที่สามารถพิสูจน์ หรือมีข้อมูลรองรับในการพลิกสภาพปัญหาของ ชานา ให้เกิดเป็นการแสวงหาหนทางในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่ม /เครือข่ายที่ตนเองเป็นผู้รับผิดชอบ เป็นผู้รับผลประโยชน์ รวมถึงมีการใช้หลักสูตรการเรียนรู้ที่เป็นการนำเอาความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทำให้เกิดผลผลิตที่ ชานา ในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์มีความต้องการที่จะใช้เป็นต้นแบบการเรียนรู้ ในการเปิดหนทางให้ ชานา ในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ มีทางเลือกทางรอดจากสภาพความทุกข์ ภาวะหนี้สิน ไปสู่การสร้างองค์กรเครือข่ายที่มีพลังในการต่อรอง มีศักยภาพในการสร้างผลผลิต และมีองค์ความรู้ที่เท่าทันต่อยุคสมัย อีกทั้งเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่มีชุดความรู้ในการแก้ทุกภาวะของเกษตรกรคนทำนาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1. ควรมีการพัฒนากลไกการจัดการความรู้ SECI เพื่อพัฒนาวงจรการเรียนรู้ของเครือข่ายโรงเรียนชานา ให้เกิดเป็นต้นแบบในการให้ความรู้การสร้างเครือข่ายในระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด
2. ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เป็นแกนนำในพื้นที่ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้กลายเป็นแกนนำในการขยายผลการเรียนรู้ของเครือข่ายโรงเรียนชานา ในวงกว้างต่อไป
3. ควรมีการเพิ่มศักยภาพการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับพื้นที่ เพื่อเสริมพลังในการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาการเรียนรู้ในประเด็นสาธารณะอื่นๆ โดยเฉพาะการพัฒนาความร่วมมือกับองค์กรบริหารส่วนตำบลที่มีกลุ่มโรงเรียนชานาในพื้นที่

ข้อเสนอการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัย องค์ประกอบในการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรต้นแบบการเรียนรู้เครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์
2. ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพในการเข้าถึงนโยบายสาธารณะของประชากรในพื้นที่กลุ่มโรงเรียนชานา
3. ควรศึกษาวิธีการวางแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์